

Iwona Żuraszek-Ryś

ORCID: 0000-0002-3749-3596

Uniwersytet Zielonogórski

Zagadnienia onomastyczne w dorobku zielonogórskich językoznawców

Onomastyka już od jej narodzin należy do dziedzin językoznawstwa cieszących się dużym zainteresowaniem polskich naukowców.

Autorce niniejszego opracowania interesujące wydało się zbadanie, czy zagadnienia onomastyczne były również przedmiotem badań zielonogórskich językoznawców, a jeżeli tak – to w jakim zakresie. Materiał badawczy artykułu stanowią prace polonistów związanych z zielonogórską uczelnią¹, zatrudnionych w niej na stałe lub też w określonym czasie. W tym drugim wypadku będą brane pod uwagę tylko te dokonania badaczy, które powstały w czasie ich zatrudnienia w Zielonej Górze.

Jednym z pierwszych zielonogórskich lingwistów zajmujących się onomastyką był Adam Demartin. W kręgu zainteresowań tego badacza znalazła się przede wszystkim toponimia, której poświęcił następujące artykuły: *Oboczność sufiksalna -ov:-'ev w nazwach miejscowych Wielkopolski*², *Oboczność sufiksalna -in//ino w nazwach Wielkopolski*, *Oboczność sufiksalna -sk//sko w nazwach Wielkopolski*, *Wielkopolskie nazwy terenowe pochodzenia niemieckiego*, *Klasyfikacja kategorialno-semantyczna wielkopolskich nazw terenowych*, *Germanizacja lubuskich nazw geograficznych*, *Klasyfikacja strukturalna wielkopolskich nazw terenowych*, *Geografia niektórych typów nazewniczych w Wielkopolsce*, *Germanizacja łużyckich nazw miejscowych okolic Budziszyna*, *Słowiańskość dolnołużyckich nazw miejscowych*, *Klasyfikacja kategorialno-semantyczna lubuskich apelatywów terenowych*. W wymienionych pracach autor skupił się na nazwach miejscowych i terenowych Wielkopolski, Ziemi Lubuskiej, a także Łużyc, rozpatrując je pod różnym kątem, przede wszystkim właściwości motywacyjno-semantycznych oraz strukturalnych.

Badania nad toponimią prowadzi także na szerszą skalę Iwona Żuraszek-Ryś, a efektem tych dociekań naukowych są dwie monografie (*Nazwy miejscowe powiatu zielonogórskiego* oraz *Nazwy terenowe i wodne z okolic Zielonej Góry*), a także liczne artykuły, m.in.: *Kształtowanie się nazw miejscowych na Ziemi Lubuskiej po II wojnie*

1 W niniejszym opracowaniu przyjmuje się prezentację dokonań poszczególnych badaczy w porządku chronologicznym w obrębie każdego z działów onomastyki.

2 Pełne adresy bibliograficzne przywołanych w tekście publikacji są podane w załączonym wykazie.

światowej, O odmianie i niektórych derywatach nazw miejscowych byłego województwa zielonogórskiego, Nazwy analityczne w mikrotoponimii powiatu zielonogórskiego, O najstarszych nazwach miejscowych z okolic Zielonej Góry, O nazwach miejscowych dominium Żary, O sposobach germanizowania polskich nazw miejscowych w powiecie zielonogórskim, Ludność i nazwy miejscowe pogranicza śląsko-łużyckiego, Apelatywy w podstawie mikrotoponimów, Co o regionie mówią nazwy terenowe (na materiale z okolic Zielonej Góry)?.

Badaczka poszerzyła też krąg dotychczasowych analiz toponomastycznych o nazwy miejskie (m.in. *Nazewnictwo miejskie Zielonej Góry, O nazwach ulic w Zielonej Górze, Kształtowanie się nazewnictwa miejskiego Zielonej Góry, Zjawisko ekonomii językowej w urbanimii, O nazwach ulic od imion świętych (na przykładzie wybranych miast Polski), Jak powstały nowe nazwy ulic w powojennej Zielonej Górze?, Powojenne nazwy ulic Zielonej Góry, Przyrodnicze nazwy zielonogórskich ulic, Dekomunizacja zielonogórskich urbanonimów, Względy etyczne dotyczące przemianowań urbanonimów spowodowanych dekomunizacją (na przykładzie zielonogórskich nazw), O zmianach zielonogórskich urbanonimów spowodowanych względami politycznymi (z perspektywy dyskursu publicznego), O najbliższym otoczeniu człowieka na przykładzie zielonogórskich urbanonimów*) i wodne (*O nazwach wodnych w powiecie zielonogórskim*).

Artykuł poświęcony nazwom zielonogórskich ulic napisał też Stanisław Kania (*Z badań nad urbanonimami Zielonej Góry*).

Urbanonimią zajmuje się ponadto Katarzyna Węgorowska. Przedmiotem zainteresowania tej badaczki jest przede wszystkim toponimia Wilna, której poświęciła następujące prace: *Onomastyczny obraz międzywojennego Wilna (ustalenia wstępne), Wokół dawnych i współczesnych nazw własnych trzynastu dziedzińców Uniwersytetu Wileńskiego, Symboliczno-metaforyczne nazwy Wilna, Historia Wielkiego Księstwa Litewskiego zachowana w nazwach własnych niektórych wileńskich pałaców, Dzieje Wilna i Wielkiego Księstwa Litewskiego utrwalone w nazwach własnych niektórych wileńskich domów, Wileńskie miejsca Adama Mickiewicza utrwalone we współczesnych przewodnikach po Mieście wieszczów. (Refleksje językoznawcy-filologa)*.

Oprócz toponimii jednym z bardziej popularnych działów onomastyki wśród zielonogórskich językoznawców jest chrematonimia, obejmująca różnorodne obiekty materialne i niematerialne, wchodzące w skład kształtowanej przez ludzi rzeczywistości³. Z uwagi na szerokie spektrum możliwości badawczych w kręgu zainteresowań lingwistów znalazły się: ideonimy (tytuły utworów literackich – *Kierunki analizy tytułów utworów literackich (komunikat), Struktura a funkcja tytułu utworu literackiego,*

3 A. Gałkowski, *Chrematonimy w funkcji kulturowo-użytkowej. Onomastyczne studium porównawcze na materiale polskim, włoskim, francuskim*, Łódź 2008, s. 9.

Tytuły komedii oświecenia na tle tytułów wybranych gatunków tego okresu, Tytuł utworu literackiego: studium lingwistyczne Marzanny Uzdzińskiej; nazwy rzeźb – Nazwy zielonogórskich bachusików I. Żurszek-Ryś), medionimy (Kilka uwag o nazwach polskich mediów, Współczesne tendencje w nazewnictwie pism, Tytuły pism okresu PRL jako nazewniczy obraz epoki (na materiale prasy powojennej 1945-1948), O pewnej osobliwości nazewniczej – tytuły zinów, Nazwy własne mediów w komunikacji językowej (na przykładzie nazewnictwa rozgłośni radiowych) Magdaleny Idzikowskiej), a także nazwy produktów (Imiona osobowe w roli chrematonimów (na przykładzie nazw artykułów handlowych) M. Idzikowskiej) oraz zespołów (Swojsko czy obco? O nazwach zespołów bukowińskich w Polsce Joanny Gorzelanej).

Niezwykle wartościowe są też badania K. Węgorowskiej w zakresie gemmonimii i tezauronimii⁴, które zaowocowały publikacją: *Kamienie i klejnoty w języku, kulturze, sztuce* oraz licznymi artykułami (m.in. *Gemmonimia i gemmonimy. Kilka uwag o nazwach własnych kamieni szlachetnych i niektórych minerałów; Tezauronimia i tezauronimy. Kilka uwag o nazwach własnych klejnotów; Ajkait, ambroid, dar Eridianu, sukcynt... O nazwach związanych z bursztynem; Ambronimy czyli nazwy własne związane z bursztynem; Metaforyczne, symboliczne, mitologiczne i biblijne nazwy skał, minerałów, kamieni szlachetnych, półszlachetnych oraz ozdobnych; Status tezauronimii i tezauronimów w humanistyce zintegrowanej i językoznawstwie erudycyjnym; Tezauronimiczny „skarbczyk” sztucznej biżuterii. Kilka uwag o nazwach własnych „drugorzędnych klejnotów”*.

Na marginesie należy dodać, że K. Węgorowska zainicjowała także językoznawstwo erudycyjne⁵, w ramach którego stworzyła dwie subdyscypliny: lit(h)olingwistykę, której przedmiotem są nazwy różnych kamieni i nazwy związane z różnymi kamieniami, oraz konch(i)olingwistykę, której przedmiotem są nazwy muszli i nazwy związane z muszlami. Tym zainteresowaniom poświęciła również wiele publikacji, z których część dotyczy także nazw własnych, m.in. „Chryzantema”, „harfa”, „łodziak”, „Wenus”... *W stronę konch(i)olingwistyki. Rzecz o muszlach w polszczyźnie; Od Gorgony do Kolberga. Świat koralu / koralowców w polszczyźnie. Rzecz lit(h)olingwistyczno-kulturologiczna; Marmur, morena czołowa, kamień polny, kamień reński, piaskowiec czerwony i biały, węgiel brunatny? Kamienie Zielonej Góry. Zielona Góra kamieni. Kilka*

4 Katarzyna Węgorowska jest autorką tych terminów (gemmonimia zajmuje się nazwami kamieni szlachetnych, półszlachetnych i ozdobnych, a tezauronimia – nazwami klejnotów, arcydzieł sztuki jubilerskiej, biżuterii, kosztowności).

5 Według K. Węgorowskiej językoznawstwo erudycyjne to „kilkunastoletnia odmiana lingwistyki, dzięki której, poprzez uwzględnienie pozajęzykowych faktów kulturowych, historycznych, socjologicznych..., mogą charakteryzować / interpretować funkcjonujące w polszczyźnie, również polszczyźnie kresowej, apelatywne świadectwa leksykalne i świadectwa onomastyczne” (K. Węgorowska, *Dziedzictwo Wielkiego Księstwa Litewskiego i Kresów północno-wschodnich w świetle ustaleń językoznawstwa erudycyjnego*, „Acta Baltico-Slavica” 2014, t. 38, s. 244).

lit(h)olingwistyczno-kulturologicznych uwag o kamieniach spotykanych w różnych przestrzeniach Winnego Grodu utrwalonych w wybranych współczesnych przewodnikach po Ziemi Lubuskiej.

Warto ponadto nadmienić, że prekursorem badań chrematonimicznych w zielonogórskim środowisku naukowym był Andrzej Lewandowski. Mimo że nie był polonistą, to należy wspomnieć o tym naukowcu z uwagi na pracę pt. *Współczesne polskie nazwy firmowe*⁶, którą uznaje się w Polsce za pierwszą próbę monograficznego opisu nazw firmowych.

Do działów onomastyki chętnie zgłębianych przez zielonogórskich językoznawców należy zaliczyć także antroponimię. Początkowo przedmiotem analiz były głównie pseudonimy i przezwiska (*Przezviska uczniów i nauczycieli. Z gwary uczniowskiej; Polskie kryptonimy konspiracyjne w latach drugiej wojny światowej; Polskie pseudonimy konspiracyjno-partyzanckie 1939-1945; Przezviska żołnierskie* S. Kani). Przezviskiem, ale używanym nie tylko wśród uczniów, nauczycieli czy żołnierzy i partyzantów, lecz w rodzinie zajęła się kilka lat później M. Idzikowska – *Przezvisko w komunikacji wewnątrzrodzinnej*.

Lingwiści z lubuskiej uczelni chętnie zgłębiali również imiona. Tą tematyką zajęli się: J. Gorzelana (*Kilka uwag o antroponimach Górali Czadeckich z gminy Brzeźnica (woj. lubuskie)*), Magdalena Hawryś (*Spółeczność opolska w świetle nazw osobowych „Księgi wójtowskiej” m. Opola (1698-1721)*), Edward Homa (*Imiona dzieci na Ziemiach Zachodnich i Północnych w pięćdziesięcioleciu powojennym*), M. Idzikowska (*O funkcjach imion osobowych we współczesnej polszczyźnie*), K. Węgorowska (*O imionach na ziemi choszczeńskiej w województwie gorzowskim, Antroponimiczne dziedzictwo Wielkiego Księstwa Litewskiego utrwalone w języku i pamięci byłych mieszkańców Kresów Północno-Wschodnich*), I. Żuraszek-Ryś (*O imieniu „Bogdan” słów kilka, O imieniu Stanisław słów kilka, Względy estetyczne przy wyborze imion*).

O imionach, a także przydomkach i efektonimach, czyli przezviskach intymnych używanych w kręgu familijnym Kossaków traktuje z kolei artykuł Anny Wojciechowskiej pt. *Z badań nad komunikacją w kręgu familijnym Kossaków. Nazwy osób*.

Powstały również teksty poświęcone nazwiskom autorstwa Stanisława Borawskiego – *Jeszcze o Kowalskim (Repartycja geograficzna nazwisk: Kowalski i Nowak)* oraz Piotra Kładocznego – *Nazwy dźwięków w nazwiskach polskich*.

Wśród prac zielonogórskich badaczy odnajdziemy teksty dotyczące nie tylko jednego wybranego typu nazw własnych, ale i różnorodnych onimów, np. *Osadnictwo gminy Siedlec w świetle nazw miejscowych i terenowych* A. Demartina; *To, co dalekie, i to, co bliskie – nazwy własne i ich funkcje w materiałach do nauki języka angielskiego dla*

6 A. Lewandowski, *Współczesne polskie nazwy firmowe*, Zielona Góra 1992.

polskich emigrantów wojennych z czasów drugiej wojny światowej Irminy Kotlarskiej; Językowe świadectwa kultury i obyczajowości Kresów Północno-Wschodnich, Dzieje i kultura Wielkiego Księstwa Litewskiego zachowane w onomastyce międzywojennego Wilna, Dziedzictwo Wielkiego Księstwa Litewskiego i Kresów północno-wschodnich w świetle ustaleń językoznawstwa erudycyjnego, Z szuflady lingwokulturologa K. Węgorowskiej; Czy Łużyce są nam bliskie? O nazwach z członami „Łużyce”, „Łużycy” i „Łużyczanin/Łużyczanka” we współczesnej polszczyźnie, Nazewnictwo przejawy „nowej” tożsamości. O roli onimów w oswojaniu przestrzeni miejskiej w powojennej Zielonej Górze i okolicy, Polonizacja a niemiecka przeszłość Zielonej Góry i okolicy. Nazwy świadectwem historii regionu I. Żuraszek-Ryś.

Na uwagę zasługuje także artykuł S. Borawskiego, dotyczący miejsca treści onomastycznych i onomazjologicznych w dziejopisarskiej narracji historyka języka polskiego – *Miejsce treści onomastycznych i onomazjologicznych w dziejopisarskiej narracji historyka języka polskiego.*

Obszar działalności naukowej zielonogórskich językoznawców stanowiła również onomastyka literacka. Wśród badaczy zajmujących się tą problematyką należy wymienić: A. Demartina (*Onomastyka stylistyczna w ukraińskich pieśniach wschodniokarpaccich*), J. Gorzelanę (*Nazwy przestrzeni w „Psałterzu” oraz „Pieśniach nabożnych” Franciszka Karpińskiego*), D. Szagun (*Funkcje nazw własnych w dyskursie tożsamościowym. Na podstawie wybranych powieści i opowiadań historycznych Elżbiety Cherezińskiej i Jacka Komudy*), M. Uździcką (*Nazewnictwo w poezji Kazimierza Wierzyńskiego, Uwagi o onomastyce Juliana Tuwima*), I. Żuraszek-Ryś (*Bułgarskie nazwy własne w powieści pt. „W zaraniu” T.T. Jeża, Nazwy własne w powieści „W zaraniu” Teodora Tomasa Jeża*).

W kręgu zainteresowań polonistów z zielonogórskiej uczelni znalazły się także problemy związane z poprawnością nazw własnych. Na szczególną uwagę zasługują przede wszystkim badania normatywistyczne E. Homy, który łączył kwestie poprawnościowe z zagadnieniem integracji językowej na tzw. Ziemiach Zachodnich i Północnych (*Norma gramatyczna i zwyczajowa w nazwach geograficznych Pomorza Zachodniego, Słownik normatywny nazw miejscowych województw gorzowskiego i pilskiego, Słownik normatywny nazw miejscowych byłych województw jeleniogórskiego, legnickiego, wałbrzyskiego i zielonogórskiego*). E. Homa jest też redaktorem pracy *Gwary i nazewnictwo na Ziemiach Zachodnich i Północnych*, stanowiącej pokłosie ogólnopolskiej sesji naukowej z udziałem gości zagranicznych, zorganizowanej w dniach 22-23 marca 1995 r. w Wyższej Szkole Pedagogicznej im. T. Kotarbińskiego w Zielonej Górze, a podczas której wygłoszono referaty dotyczące problemów onomastycznych. Publikację, w której znalazły się analizy wybranych zagadnień onomastycznych,

stanowi również kolejna książka pod redakcją E. Homy – *Współczesna polszczyzna na Ziemiach Zachodnich i Północnych*.

Problematyką poprawnościową zajmowali się ponadto: Jerzy Brzeziński (*Ulica Kraljevka (drobiazg nazewniczy)*), J. Gorzelana (*Górale czadeccy czy czaczańscy?*), I. Żuraszek-Ryś (*Do Kargowej czy do Kargowy? O wątpliwościach związanych z odmianą nazw miejscowych (na podstawie pytań użytkowników języka kierowanych do Poradni Językowej PWN)*).

Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że onomastyka należy do tych kierunków badań, który wyraźnie zarysował się w naukowej działalności zielonogórskich językoznawców. Niektórzy z badaczy poświęcili analizie nazw własnych znaczną część swojej pracy naukowej, a niektórzy zajmowali się onomastyką w sposób mniej systematyczny. Poszczególne dociekania miały zatem zróżnicowany charakter merytoryczny i metodologiczny. Nie ulega jednak wątpliwości, że do dziedzin onomastyki cieszących się największym zainteresowaniem wśród lingwistów z zielonogórskiej uczelni należy zaliczyć toponimię i chrematonimię.

Bibliografia

- Banaszewski K., *Bibliografia zawartości „Studiów i Materiałów” (Seria „Filologia Polska”) Wyższej Szkoły Pedagogicznej (nr 1-10: 1975-1999) oraz serii wydawniczej „Filologia Polska” (nr 1-5: 2003-2013)*, „Filologia Polska” 2015, s. 265-280.
- Gałkowski A., *Chrematonimy w funkcji kulturowo-użytkowej. Onomastyczne studium porównawcze na materiale polskim, włoskim, francuskim*, Łódź 2008.
- Kwaśniewicz E., *Bibliografia publikacji pracowników Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze 1971-1981*, Zielona Góra 1983.
- , *Bibliografia publikacji pracowników Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze 1981-1985*, Zielona Góra 1987.
- , *Bibliografia publikacji pracowników Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze za lata 1986-1990*, Zielona Góra 1996.
- , *Bibliografia publikacji pracowników Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Tadeusza Kotarbińskiego w Zielonej Górze za lata 1991-1995*, Zielona Góra 1999.
- Lewandowski A., *Współczesne polskie nazwy firmowe*, Zielona Góra 1992.

Wykaz przywołanych prac zielonogórskich językoznawców

- Borawski S., *Jeszcze o Kowalskim (Reparycja geograficzna nazwisk: Kowalski i Nowak)*, „Studia Śląskie” 1974, t. XXVI, s. 67-73.
- , *Miejsce treści onomastycznych i onomazjologicznych w dziejopisarskiej narracji historyka języka polskiego*, [w:] *Nowe nazwy własne – nowe tendencje badawcze*, red. A. Cieślakowa, B. Czopek-Kopciuch i K. Skowronek, Kraków 2007, s. 99-103.
- Brzeziński J., *Ulica Kraljevka (drobiazg nazewniczy)*, „Rocznik Lubuski” 1997, t. XXIII, cz. II, s. 33-34.
- Demartin A., *Oboczność sufiksalna -ov/-'ev w nazwach miejscowych Wielkopolski*, „Slavia Occidentalis” XXV, 1965, s. 15-28.
- , *Oboczność sufiksalna -in//ino w nazwach Wielkopolski*, „Slavia Occidentalis” XXVI, 1967, s. 25-35.
- , *Oboczność sufiksalna -sk//szo w nazwach Wielkopolski*, „Slavia Occidentalis” XXVII, 1968, s. 57-62.
- , *Wielkopolskie nazwy terenowe pochodzenia niemieckiego*, „Studia i Materiały Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze 4. Nauki Filologiczne I” 1975, s. 95-107.

- , *Klasyfikacja kategorialno-semantyczna wielkopolskich nazw terenowych*, „Studia i Materiały Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze 5. Nauki Filologiczne II” 1976, s. 79-106.
- , *Germanizacja lubuskich nazw geograficznych*, [w:] *Język – teoria – dydaktyka: materiały III Konferencji Młodych Językoznawców-Dydaktyków*, Zielona Góra 26-27 maja 1978, Kielce 1979, s. 42-54.
- , *Klasyfikacja strukturalna wielkopolskich nazw terenowych*, „Studia i Materiały Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze 7. Nauki Filologiczne III” 1981, s. 123-149.
- , *Geografia niektórych typów nazewniczych w Wielkopolsce*, „Studia i Materiały Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze XIII. Filologia Polska 4” 1984, s. 199-221.
- , *Osadnictwo gminy Siedlec w świetle nazw miejscowych i terenowych*, [w:] *Gmina Siedlec: przeszłość i teraźniejszość*, red. J. Brzeziński, Zielona Góra 1984, s. 11-12.
- , *Onomastyka stylistyczna w ukraińskich pieśniach wschodniokarpaccich*, „Studia i Materiały Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze XIII. Filologia Polska 5” 1988, s. 165-175.
- , *Germanizacja łuzycyckich nazw miejscowych okolic Budziszyna*, [w:] *Z badań porównawczych języków oraz dialektów słowiańskich i niesłowiańskich na ziemiach nadodrzańskich: materiały z sesji naukowej (22 marca 1990)*, red. J. Brzeziński, Zielona Góra 1992, s. 49-62.
- , *Słowiańskość dolnołużyckich nazw miejscowych*, [w:] *Łużyce w nowożytnych i najnowszych dziejach Europy Środkowej*, red. T. Jaworski, M. Ostrowski, Zielona Góra 1995, s. 41-52.
- , *Klasyfikacja kategorialno-semantyczna lubuskich apelatywów terenowych*, [w:] *Gwary i nazewnictwo na Ziemiach Zachodnich i Północnych*, red. E. Homa, Zielona Góra 1998, s. 231-248.
- Gorzelańska J., *Górale czadeccy czy czaczańscy?*, „Poradnik Językowy” 2003, nr 4, 56-57.
- , *Kilka uwag o antroponimach Górali Czadeccich z gminy Brzezińska (woj. lubuskie)*, [w:] *Góry i góralszczyzna w dziejach i kulturze pogranicza polsko-słowackiego (Podhale, Spisz, Orawa, Gorce, Pieniny)*; materiały z Międzynarodowej Konferencji Naukowej Kraków – Nowy Targ – Bukowina Tatrzańska 21-24 października 2004, Nowy Targ 2005, s. 232-236.
- , *Nazwy przestrzeni w „Psalterzu” oraz „Pieśniach nabożnych” Franciszka Karpińskiego*, „Filologia Polska” 2005, nr 2, s. 353-366
- , *Swojsko czy obco? O nazwach zespołów bukowińskich w Polsce*, [w:] *Bukowina – inni wśród swoich*, red. R.F. Bruja, H. Krasowska, M. Pokrzyńska, Warszawa 2017, s. 131-140.
- Hawrysz M., *Spółeczność opolska w świetle nazw osobowych „Księgi wójtowskiej” m. Opola (1698-1721)*, [w:] *Przeszłość i teraźniejszość polskiej onomastyki*, red. R. Łobodzińska, Wrocław 2003, s. 77-88.
- Homa E., *Norma gramatyczna i zwyczajowa w nazwach geograficznych Pomorza Zachodniego*, [w:] *Norma językowa w polszczyźnie*, red. M. Bugajski, Zielona Góra 1995, s. 45-51.
- , *Słownik normatywny nazw miejscowych województw gorzowskiego i piłskiego*, Zielona Góra 1995.
- , *Imiona dzieci na Ziemiach Zachodnich i Północnych w pięćdziesięcioleciu powojennym*, „Rocznik Lubuski” 1997, t. XXIII, cz. II, s. 65-80.
- , *Słownik normatywny nazw miejscowych byłych województw jeleniogórskiego, legnickiego, wałbrzyskiego i zielonogórskiego*, Zielona Góra 2002.
- (red.), *Współczesna polszczyzna na Ziemiach Zachodnich i Północnych*, Zielona Góra 1997.
- (red.), *Gwary i nazewnictwo na Ziemiach Zachodnich i Północnych*, Zielona Góra 1998.
- Idzikowska M., *O funkcjach imion osobowych we współczesnej polszczyźnie*, „Poradnik Językowy” 1996, nr 10, s. 57-67.
- , *Kilka uwag o nazwach polskich mediów*, [w:] *Mowa rozświetlona myślą. Świadomość normatywno-stylistyczna współczesnych Polaków*, Wrocław 1999, s. 222-228.
- , *Imiona osobowe w roli chrematomimów (na przykładzie nazw artykułów handlowych)*, [w:] *Onomastyka polska a nowe kierunki językoznawcze: materiały z XI Ogólnopolskiej Konferencji Onomastycznej*, Bydgoszcz – Pieczętyka, Bydgoszcz 2000, s. 211-221.
- , *Współczesne tendencje w nazewnictwie pism*, [w:] *Z najnowszych tendencji w polskim nazewnictwie*, red. R. Łobodzińska, Łask 2005, s. 131-149.
- , *Tytuły pism okresu PRL jako nazewniczy obraz epoki (na materiale prasy powojennej 1945-1948)*, [w:] *Zielonogórskie seminaria polonistyczne*, red. S. Borawski, M. Hawrysz, Zielona Góra 2006, s. 65-77.

- , *O pewnej osobliwości nazewnictwa* – tytuły zinów, „Filologia Polska” 2007, nr 3, s. 47-59.
- , *Nazwy własne mediów w komunikacji językowej (na przykładzie nazewnictwa rozgłośni radiowych)*, [w:] *Zbórnik materiałów z 6. międzynarodowej naukowej konferencji o komunikacji* *Kontinuitné a diskontinuitné otázky jazykovej komunikácie: Banská Bystrica, 13.-15. septembra 2006*, Banská Bystrica 2007, s. 228-234.
- , *Przezvisko w komunikacji wewnątrzrodzinnej*, [w:] *Zielonogórskie seminaria językoznawcze: Wokół dziejów używania polszczyzny – wspólnoty, potrzeby, zachowania komunikatywne*, red. M. Hawrysz, M. Użdżicka, Zielona Góra 2018, s. 69-81.
- Kania S., *Przezviska uczniów i nauczycieli. Z gwary uczniowskiej*, „Nadodrże” 1972, nr 4, s. 9.
- , *Polskie kryptonimy konspiracyjne w latach drugiej wojny światowej*, „Poradnik Językowy” 1977, z. 2, s. 56-64.
- , *Polskie pseudonimy konspiracyjno-partyzanckie 1939-1945*, „Onomastica” 1977, XXII, s. 93-102.
- , *Przezviska żołnierskie*, „Studia i Materiały Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze XIII. Filologia Polska 3” 1982, s. 151-171.
- , *Z badań nad urbanimiami Zielonej Góry*, [w:] *Nazewnictwo miejskie*, red. S. Urbańczyk, Warszawa-Poznań 1989, s. 93-101.
- Kładoczny P., *Nazwy dźwięków w nazwiskach polskich*, [w:] *Zielonogórskie seminaria językoznawcze*, red. M. Hawrysz, Zielona Góra 2009, s. 135-145.
- Kotlarska I., *To, co dalekie, i to, co bliskie – nazwy własne i ich funkcje w materiałach do nauki języka angielskiego dla polskich emigrantów wojennych z czasów drugiej wojny światowej*, [w:] *Zielonogórskie Seminaria Językoznawcze: Bliskie otoczenie człowieka. Leksyka, teksty, dyskursy*, red. I. Kotlarska, M. Jurewicz-Nowak, M. Hawrysz, Zielona Góra 2022, s. 29-44.
- Szagon D., *Funkcje nazw własnych w dyskursie tożsamościowym. Na podstawie wybranych powieści i opowiadań historycznych Elżbiety Cherezińskiej i Jacka Komudy*, [w:] *Zielonogórskie Seminaria Językoznawcze: Dyskursy o przeszłości. Dyskursy w przeszłości*, red. I. Kotlarska, M. Jurkiewicz-Nowak, M. Hawrysz, Zielona Góra 2020, s. 237-252.
- Użdżicka M., *Nazewnictwo w poezji Kazimierza Wierzyńskiego*, „Studia i Materiały Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze XIII. Filologia Polska 5” 1988, s. 229-235.
- , *Uwagi o onomastyce Juliana Tuwima*, „Studia i Materiały Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze XIII. Filologia Polska 6” 1990, s. 219-226.
- , *Kierunki analizy tytułów utworów literackich (komunikat)*, [w:] *XVII Konferencja Młodych Językoznawców: język, teoria, dydaktyka*, Lubiatów 1989, red. J. Brzeziński, P. Suder, Zielona Góra 1992, s. 43-45.
- , *Struktura a funkcja tytułu utworu literackiego*, „Studia i Materiały Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze XIII. Filologia Polska 7” 1995, s. 237-243.
- , *Tytuły komedii oświecenia na tle tytułów wybranych gatunków tego okresu*, [w:] *Język i styl gatunków literackich oświecenia i romantyzmu*, red. J. Brzeziński, Zielona Góra 1995, s. 131-138.
- , *Tytuł utworu literackiego: studium lingwistyczne*, Zielona Góra 2007.
- Węgorowska K., *O imionach na ziemi choszczeńskiej w województwie gorzowskim*, „Rocznik Lubuski” 1997, t. XXIII, cz. II, s. 131-144.
- , *Gemmonimia i gemmonimy. Kilka uwag o nazwach własnych kamieni szlachetnych i niektórych minerałów*, „Onomastica” 2001, XLVI, s. 291-302.
- , *Antroponimiczne dziedzictwo Wielkiego Księstwa Litewskiego utrwalone w języku i pamięci byłych mieszkańców Kresów Północno-Wschodnich*, [w:] *Wielojęzyczność i wielokulturowość na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim: materiały z międzynarodowej konferencji naukowej Białystok-Supraśl, 27-29 maja 2002*, Białystok 2002, s. 123-128.
- , *Tezauronimia i tezauronimy. Kilka uwag o nazwach własnych klejnotów*, [w:] *Metodologia badań onomastycznych*, red. M. Biolik, Olsztyn 2003, s. 629-638.
- , *Językowe świadectwa kultury i obyczajowości Kresów Północno-Wschodnich*, Zielona Góra 2004.
- , *Ajkait, ambroid, dar Eridianu, sukcynt...* O nazwach związanych z bursztynem, „Filologia Polska” 2005, nr 2, s. 367-378.
- , *Ambroponimy czyli nazwy własne związane z bursztynem*, „Poradnik Językowy” 2005, nr 4, s. 43-58.

- , *Onomastyczny obraz międzywojennego Wilna (ustalenia wstępne)*, [w:] *Miasto: przestrzeń zróżnicowana językowo, kulturowo i społecznie*, red. M. Święcicka, Bydgoszcz 2006, s. 416-427.
- , *Dzieje i kultura Wielkiego Księstwa Litewskiego zachowane w onomastyce międzywojennego Wilna*, „Acta Baltico-Slavica” 2007, t. 31, s. 315-324.
- , *Metaforyczne, symboliczne, mitologiczne i biblijne nazwy skał, minerałów, kamieni szlachetnych, póższlachetnych oraz ozdobnych*, „Filologia Polska” 2007, nr 3, s. 61-82.
- , *Dzieje Wilna i Wielkiego Księstwa Litewskiego utrwalone w nazwach własnych niektórych wileńskich domów*, [w:] *Język, społeczeństwo, wartości*, red. E. Laskowska, I. Benenowska i M. Jaracz, Bydgoszcz 2008, s. 455-469.
- , *Historia Wielkiego Księstwa Litewskiego zachowana w nazwach własnych niektórych wileńskich pałaców*, [w:] „Młodsza Europa”. *Od średniowiecza do współczesności: prace ofiarowane Profesor Marii Barbarze Piechowiak Topolskiej w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. J. Jurkiewicz, R.M. Józefiak, W. Strzyżewski, Zielona Góra 2008, s. 543-556.
- , *Symboliczno-metaforyczne nazwy Wilna*, [w:] *Miasto – przestrzeń zróżnicowana językowo, kulturowo i społecznie 2*, red. M. Święcicka, Bydgoszcz 2008, s. 309-324.
- , *Wokół dawnych i współczesnych nazw własnych trzynastu dziedzińców Uniwersytetu Wileńskiego*, [w:] *Ze studiów nad literaturami i językami wschodniosłowiańskimi*, red. A. Ksenicz, P. Stasińska, Zielona Góra 2008, s. 319-328.
- , *Status tezauronomii i tezauronomów w humanistyce zintegrowanej i językoznawstwie erudycyjnym*, „Filologia Polska” 2009, nr 4, s. 271-284.
- , *Kamienie i klejnoty w języku, kulturze, sztuce*, Warszawa 2012.
- , „Chryzantema”, „harfa”, „łodzik”, „wenus”... *W stronę konch(i)olingwistyki. Rzecz o muszlach w polszczyźnie*, Warszawa 2013.
- , *Dziedzictwo Wielkiego Księstwa Litewskiego i Kresów północno-wschodnich w świetle ustaleń językoznawstwa erudycyjnego*, „Acta Baltico-Slavica” 2014, t. 38, s. 244-262.
- , *Wileńskie miejsca Adama Mickiewicza utrwalone we współczesnych przewodnikach po Mieście wieszczów. (Refleksje językoznawcy-filologa)*, „Filologia Polska” 2016, nr 2, s. 59-80.
- , *Z szuflady lingwokulturologa*, Zielona Góra-Choszczno 2018.
- , *Od Gorgony do Kolberga. Świat koralu / koralowców w polszczyźnie. Rzecz lit(h)olingwistyczno-kulturologiczna*, Zielona Góra 2019.
- , *Marmur, morena czołowa, kamień polny, kamień reński, piaskowiec czerwony i biały, węgiel brunatny... Kamienie Zielonej Góry. Zielona Góra kamieni. Kilka lit(h)olingwistyczno-kulturologicznych uwag o kamieniach spotykanych w różnych przestrzeniach Winnego Grodu utrwalonych w wybranych współczesnych przewodnikach po Ziemi Lubuskiej*, „Filologia Polska. Roczniki Naukowe Uniwersytetu Zielonogórskiego” 2021, nr 7, s. 199-215.
- , *Tezauronomiczny „skarbczyk” sztucznej biżuterii. Kilka uwag o nazwach własnych „drugorzędnych klejnotów”*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza” 2021, vol. 28, nr 2, s. 371-392.
- Wojciechowska A., *Z badań nad komunikacją w kręgu rodzinnym Kossaków. Nazwy osób*, [w:] *Grzeczność nie jest nauką łatwą ani małą. Język, działanie, kultura*, red. J. Bloch, D. Lewandowska-Jaros, R. Pawelec, Warszawa 2014, s. 367-372.
- Żuraszek-Ryś I., *Kształtowanie się nazw miejscowych na Ziemi Lubuskiej po II wojnie światowej*, [w:] *Gwary i nazewnictwo na Ziemiach Zachodnich i Północnych*, red. E. Homa, Zielona Góra 1998, s. 249-264.
- , *Nazewnictwo miejskie Zielonej Góry*, [w:] *Zielonogórskie seminaria polonistyczne*, red. S. Borawski, J. Brzeziński, Zielona Góra 2001, s. 489-507.
- , *O nazwach ulic w Zielonej Górze*, [w:] „Słowa, słowa, słowa”... *w komunikacji językowej II*, red. M. Grabska, Gdańsk 2004, s. 243-247.
- , *O odmianie i niektórych derywatach nazw miejscowych byłego województwa zielonogórskiego*, „Filologia Polska” 2, red. I. Sikora, Zielona Góra 2005, s. 379-383.
- , *O nazwach wodnych w powiecie zielonogórskim*, [w:] *Literatura, język, dydaktyka*, red. M. Sinica, Zielona Góra 2008, s. 265-272.

- , *Nazwy analityczne w mikrotoponimii powiatu zielonogórskiego*, [w:] *Z zagadnień leksykalno-semantycznych: materiały trzeciej konferencji językoznawczej poświęconej pamięci Profesora Bogusława Krei*, red. B. Milewska, S. Rzedzicka, Gdańsk 2009, s. 419-435.
- , *Nazwy miejscowe powiatu zielonogórskiego*, Zielona Góra 2009.
- , *O najstarszych nazwach miejscowych z okolic Zielonej Góry*, [w:] *Tajemnice rozwoju*, red. D. Bieńkowska, A. Lenartowicz, Łódź 2009, s. 629-639.
- , *O nazwach miejscowych dominium Żary*, [w:] *Lasy zielonogórskie na przestrzeni wieków: kulturowa rola lasu w dziejach*, red. T. Jaworski, M. Maciantowicz, Zielona Góra 2009, s. 123-136.
- , *O sposobach germanizowania polskich nazw miejscowych w powiecie zielonogórskim*, „*Filologia Polska*” 4, red. M. Januszewicz i T. Ratajczak, Zielona Góra 2009, s. 307-312.
- , *Kształtowanie się nazewnictwa miejskiego Zielonej Góry*, [w:] *Miasto w perspektywie onomastyki i historii*, red. I. Sarnowska-Gieffing, M. Graf, Poznań 2010, s. 423-434.
- , *Ludność i nazwy miejscowe pogranicza śląsko-łużyckiego*, [w:] *Nazwa dokumentem przeszłości regionu: tom poświęcony Wielkiemu Profesorowi Stanisławowi Rospondowi*, red. J. Nowosielska-Sobel, G. Strauchold, W. Kucharski, Wrocław 2010, s. 389-410.
- , *Zjawisko ekonomii językowej w urbanimii*, [w:] *Zjawisko ekonomii w języku, tekście i komunikacji*, red. R. Bizior, D. Suska, Częstochowa 2010, s. 185-192.
- , *O nazwach ulic od imion świętych (na przykładzie wybranych miast Polski)*, [w:] *Zielonogórskie seminaria językoznawcze*, red. S. Borawski, M. Hawrysz, Zielona Góra 2011, s. 283-299.
- , *Jak powstały nowe nazwy ulic w powojennej Zielonej Górze?*, „*Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza*” 2012, t. 19, z. 1, s. 159-171.
- , *O imieniu „Bogdan” słów kilka*, [w:] *Cum reverentia, gratia, amicitia... Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Bogdanowi Walczakowi*, red. J. Migdał, A. Piotrowska-Wojaczyk, t. III, Poznań 2013, s. 617-621.
- , *Powojenne nazwy ulic Zielonej Góry*, „*Filologia Polska*” 5: *W stronę literatury i języka*, red. M. Miokołajczak, K. Węgorowska, Zielona Góra 2013, s. 405-416.
- , *Czy Łużyce są nam bliskie? O nazwach z członami „Łużyce”, „łużycki” i „Łużyczanin/Łużyczanka” we współczesnej polszczyźnie*, „*Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza*” 2014, t. 21 (41), z. 1, s. 95-106.
- , *Nazewnictwo przejawy „nowej” tożsamości. O roli onimów w oswojaniu przestrzeni miejskiej w powojennej Zielonej Górze i okolicy*, [w:] *Zielonogórskie seminaria językoznawcze 2013: Tożsamość w komunikowaniu*, red. M. Steciąg, M. Bugajski, Zielona Góra 2014, s. 347-355.
- , *Apelatywy w podstawie mikrotoponimów (na przykładzie nazw terenowych powiatu zielonogórskiego)*, [w:] *Nazwy terenowe i miejscowe w przestrzeni fizycznej*, red. A. Gałkowski, R. Gliwa, Łódź 2016, s. 217-225.
- , *Nazwy terenowe i wodne z okolic Zielonej Góry*, Zielona Góra 2016.
- , *Bułgarskie nazwy własne w powieści pt. „W zaraniu” T.T. Jeża*, [w:] *Materiali VI Miżinarodnogo naukowo-metodičnogo seminaru z bolgars'koi movi, literaturi, kulturi ta istorii, Berdâns'k* 2017.
- , *Co o regionie mówią nazwy terenowe (na materiale z okolic Zielonej Góry)?*, [w:] *Język w regionie, region w języku 2*, red. B. Osowski, J. Kobus, P. Michalska-Górecka i A. Piotrowska-Wojaczyk, Poznań 2017.
- , *O imieniu Stanisław słów kilka*, [w:] *Zielonogórskie seminaria językoznawcze: Wokół dziejów używania polszczyzny – wspólnoty, potrzeby, zachowania komunikatywne*, red. M. Hawrysz, M. Użdżicka, Zielona Góra 2017.
- , *Polonizacja a niemiecka przeszłość Zielonej Góry i okolicy. Nazwy świadectwem historii regionu*, [w:] *Polen und Deutsche in Europa. Polacy i Niemcy w Europie: Beiträge zur internationalen Konferenz 16. und 17. November 2015, Poznań*, red. K. Trybuś, M. Düring, M. Junkiert, Berlin 2018, s. 297-306.
- , *Dekomunikacja zielonogórskich urbanonimów*, „*Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza*” 2019, vol. 26 (46), nr 1, s. 203-216.
- , *Przyrodnicze nazwy zielonogórskich ulic*, [w:] *Miasto. Przestrzeń zróżnicowana językowo, kulturowo i społecznie*, red. M. Świącicka, M. Peplińska, Bydgoszcz 2019, s. 286-297.

- , *Względy etyczne dotyczące przemianowań urbanonimów spowodowanych dekomunizacją (na przykładzie zielonogórskich nazw)*, „Roczniki Humanistyczne” 2019, t. LXVII, z. 6. s. 173-184.
- , *Względy estetyczne przy wyborze imion*, [w:] *Zielonogórskie seminaria językoznawcze: Estetyka językowa w komunikowaniu*, red. M. Kaczor, M. Steciąg, Zielona Góra 2019, s. 249-258.
- , *Nazwy własne w powieści W zaraniu Teodora Tomasza Jeża*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza” 2020, vol. 27 (47), nr 1, s. 253-264.
- , *Ozmianach zielonogórskich urbanonimów spowodowanych względami politycznymi (z perspektywy dyskursu publicznego)*, [w:] *Zielonogórskie seminaria językoznawcze: Dyskursy o przeszłości. Dyskursy w przeszłości*, red. M. Hawrysz, M. Jurewicz-Nowak, I. Kotlarska, Zielona Góra 2020, s. 37-47.
- , *Do Kargowej czy do Kargowy? O wątpliwościach związanych z odmianą nazw miejscowych (na podstawie pytań użytkowników języka kierowanych do Poradni Językowej PWN)*, [w:] *Polonistyka w świetle tradycji i wyzwań współczesności: Praca zbiorowa z okazji piętnastolecia Katedry Filologii Polskiej Narodowego Uniwersytetu Lwowskiego im. Iwana Franki*, red. I. Bundza, A. Krawczuk, Kijów 2021, s. 204-218.
- , *Nazwy zielonogórskich bachusików*, [w:] *Język w regionie, region w języku 2*, red. B. Osowski, J. Kobus, P. Michalska-Górecka i A. Piotrowska-Wojaczyk, Poznań 2021, s. 401-417.
- , *O najbliższym otoczeniu człowieka na przykładzie zielonogórskich urbanonimów*, [w:] *Zielonogórskie seminaria językoznawcze: Bliskie otoczenie człowieka. Leksyka, teksty, dyskursy*, red. I. Kotlarska, M. Jurewicz-Nowak, M. Hawrysz, Zielona Góra 2022, s. 83-96.

Zagadnienia onomastyczne w dorobku zielonogórskich językoznawców

STRESZCZENIE: Przedmiotem rozważań podjętych w niniejszym artykule jest określenie zakresu badań prowadzonych przez zielonogórskich językoznawców w obrębie onomastyki. Materiał badawczy opracowania stanowią prace polonistów związanych z zielonogórską uczelnią, zatrudnionych w niej na stałe lub też w określonym czasie. W tym drugim wypadku brano pod uwagę tylko te dokonania badaczy, które powstały w czasie ich zatrudnienia w Zielonej Górze.

Analiza wykazała, że onomastyka stanowiła i nadal stanowi jeden z ważnych obszarów badawczych zielonogórskich lingwistów, przy czym do subdyscyplin cieszących się największym zainteresowaniem należy zaliczyć toponimię i chrematonimię.

SŁOWA KLUCZE: onomastyka, toponimia, chrematonimia, antroponomia, onomastyka literacka, poprawność nazw własnych, badania zielonogórskich językoznawców

Onomastic issues in the achievements of linguists from Zielona Góra

SUMMARY: The subject of the considerations undertaken in this article is to define the scope of onomastics research conducted by linguists from Zielona Góra. The research material of the study consists of works by Polish language teachers associated with the university in Zielona Góra, either permanently or for a specific period of time. In the latter case, only the achievements of researchers that arose during their employment in Zielona Góra were taken into account. The analysis showed that onomastics was and still is one of the important research areas of the Zielona Góra linguists, with toponymy and chrematonimia among the subdisciplines most popular.

KEY WORDS: onomastics, toponymy, chrematonimia, anthroponymy, literary onomastics, correctness of proper names, research of linguists from Zielona Góra